

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ВІДЕОЗАПИСУ РЕЧОВИМ ДОКАЗОМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Крицька І. О.

*аспірант кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Обставини сьогодення, пов'язані з безупинними процесами комп'ютеризації та автоматизації суспільства, свідчать про те, що як у правоохоронній, так і в приватній сферах все більше застосовуються засоби відеоспостереження. Здійснення відеозйомки в певному місці буде свідчити про те, що подія дійсно трапилася, а також підтверджувати чи спростовувати причетність певної особи до конкретної ситуації. У зв'язку з цим видається актуальним питання можливості визнання відеозапису речовим доказом у кримінальному провадженні, а також нерозривно пов'язані з цим питанням проблеми допустимості такого доказу в теоретичному та практичному розрізі.

При зверненні до питання про використання відеозапису як доказу в кримінальному провадженні, на нашу думку, потребує особливої уваги проблема допустимості такого різновиду фактичних даних. У зв'язку з цим актуальним є питання, чи буде визнано допустимими доказами відеозаписи з камер спостереження, що встановлені приватними особами або організаціями, зокрема, у приміщеннях суб'єктів підприємницької діяльності, якими є, зокрема, офіси, магазини, ресторани, клуби тощо.

Відповідно до ст. 32 Конституції України забороняється будь-яке втручання в особисте і сімейне життя людини. Тобто не дозволяється без згоди особи збирання, використання чи поширення будь-якої інформації про особу, крім випадків, передбачених законом. Крім того, ст. 307 ЦК України забороняє проводити фото-, кіно-, теле- і відеозйомку особи без її згоди. Водночас, за умови, що фізична особа перебувала в місцях доступних публіці або брала участь у заходах публічного характеру, а відеозйомка проводилася відкрито (тобто якщо пересічна людина може побачити саму відеоапаратуру або може бути повідомлена про застосування такої), порушення конституційного права особи немає¹.

У цьому контексті важливою є правова позиція Конституційного Суду України, висловлена в Рішенні від 20.10.2011 р. у справі за конституційним поданням СБУ щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 62 Конституції України, згідно з якою обви-

¹ Зокрема, не буде публічним місцем, наприклад, туалет або кімната для переодягнення

нування не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом [1]. У цій справі йшлося про випадки отримання інформації неналежним суб'єктом – приватною особою на власний розсуд засобами, які мають ознаки ОРД (наприклад, спостереження за іншою людиною, запис її розмов тощо). Враховуючи зміст мотивувальної частини Рішення, можна дати висновок, що Конституційний Суд України виходить з того, що фактичні дані про скоєння злочину чи підготовку до нього можуть бути випадково зафіксовані фізичними особами, які здійснювали власні (приватні) фото-, кіно-, відео-, звукозаписи, або відеореєстраторами спостереження, розташованими як у приміщеннях, так і зовні. Тобто, при оцінюванні допустимості доказів повинен враховуватися ініціативний або ситуативний (випадковий) характер дій фізичних або юридичних осіб, їх мету та цілеспрямованість при фіксуванні зазначених даних.

Таким чином, коли мова йде про інформацію, зібрану без порушення прав людини, наприклад, на камеру відеоспостереження, що відкрито встановлена у публічному місці, або під час публічних заходів, то така інформація повинна визнаватися допустимим доказом, в порядку встановленням законом. Зазначений висновок можна проілюструвати наступними прикладами із суддівської практики. Так, відповідно до вироку Дзержинського районного суду м. Харкова (справа №1-кп/638/197/15) від 09.02.2015 р. [2] диски з відеозаписами, що були зроблені під час масового зібрання 13.04.2014р. на площі Свободи в м. Харкові, були визнані судом допустимими доказами. Згідно з вироком Орджонікідзевського районного суду м. Харкова (справа № 644/6487/14-к) від 20.08.2014 р. [2] вина обвинуваченого була підтверджена зібраними в кримінальному провадженні доказами, зокрема, диском з відеозаписом камер відеоспостереження супермаркету «Восторг».

При розгляді питання про належне процесуальне джерело, на наш погляд, заслуговує уваги проблема розмежування речових доказів та документів у контексті зазначеної проблематики.

Насамперед, визначимося з тим, що безпосередньо доказом у значенні ч.1 ст. 84 КПК України є сам відеозапис, який по суті є візуальною інформацією про певні обставини. А ось джерелом цих фактичних даних найчастіше виступають різноманітні носії інформації (CD та DVD диски, флеш-накопичувачі, картки пам'яті, відеореєстратори тощо). Так, наприклад, вироком Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська (справа № 204/4358/14-к) від 30.01.2015 р. [2] речовим доказом було визнано DVD-RW – диск із відеозаписом подій крадіжки купівельного візка, а вироком Фрунзенського районного суду м. Харкова (справа № 645/3753/14) від 24.11.2014 р. [2] – картку Micro №54 з відеозаписом.

Крім того, на користь визнання матеріалів відеозапису, зафіксованих на певних носіях інформації, речовим доказом, свідчить викремлення такої його ознаки, як об'єктивність. Вона полягає в тому, що інформація, яку містить речовий доказ, формується найчастіше поза рамками кримінального провадження не для доведення її до відома органів досудового розслідування або суду, а зовсім з іншою метою [3, с. 210]. Наприклад, камери відеоспостереження можуть встановлюватися з охоронною метою або з метою профілактики і боротьби з правопорушеннями. Здійснення відеозапису виключає участь людського чинника, оскільки фіксація події відбувається в автоматичному режимі. Як наслідок, інформація, отримана подібним чином, має об'єктивний характер.

У спеціальній юридичній літературі висловлюється міркування щодо відмежування документів як джерел доказів від документів-речових доказів за сукупністю характерних ознак, до числа яких, зокрема, слід відносити зміст тієї інформації, яка зафіксована на носії [4, с. 47-48]. Так, якщо документ містить в собі сліди саме події кримінального правопорушення, наприклад, відеозапис із банку, на якому зафіксовано момент пограбування, то його, відповідно до ч. 2 ст. 98 КПК України, необхідно визнавати речовим доказом. Усі інші документи, які відображають будь-яку іншу ознаку складу злочину (крім

діяння), наприклад, відеозаписи про певні переміщення особи в конкретний час, є просто документом.

Насамкінець, зазначимо, що відеозапис може визнаватися речовим доказом і тоді, коли він є об'єктом злочинних посягань, наприклад, предметом кримінального правопорушення. Так, вироком Комінтернівського районного суду м. Харкова (справа № 641/13980/13-к) від 23.12.2013 р. [2] речовими доказами були визнані оптичні диски, на яких маються відеозаписи порнографічного характеру.

Література:

1. Рішення Конституційного Суду України від 20.10.2011 № 12-рп/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
3. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Groшевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Groшевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
4. Царева, Н. П. Документы – доказательства в уголовном судопроизводстве / Н. П. Царева. – М.: Приор-издат, 2003. – 160 с.